

het Volksbelang

Liberaal Vlaams Tijdschrift
www.hetvolksbelang.be

nr 9 - November 2016
Jaargang 137
maandblad

Filosofo Tinneke Beekman.

Als de Verlichting dooft

Ontsporingen in de samenleving moeten niet altijd gezocht worden in de gevolgen van economische en sociale achteruitstelling. De filosofe **Tinneke Beekman** die in november voor het LVV een gewaardeerde voordracht hield, is van mening dat ook filosofische opvattingen een rol spelen. Die filosofie moet gebaseerd

zijn op de opvattingen van de Verlichting. En willen we niet dat die Verlichting dooft, dan moeten we haar waarden op een meer uitgesproken wijze verdedigen en uitdragen. “Vandaag volstaat de Verlichting niet om de ingewikkelde wereld te begrijpen, en de geschiedenis is enorm complex. Maar wie zelfs

de Verlichting niet voldoende begrijpt, kan haar simplistisch en foutief opzijschuiven. De ideeën van de Verlichting hebben bewezen dat ze de vrijheid, vrede en welvaart bevorderen. We hebben dus alle redenen om die erfenis beter te beheren”, aldus Beekman. – B.C.

Lees blz. 6.

Inhoud VAN DE REDACTIE *Geen angst voor Trump* / 2 | VERKIEZINGEN IN DE VS *‘Den Donald’ is president* / 4 |
BUITENLAND *Turkije tinnert op Europese taboes* / 8 | OPINIE *Meer of minder globalisering* / 12

Van de redactie
door **Bert Cornelis**

Geen angst voor Trump

Barak Obama is aan zijn laatste weken als president van de Verenigde Staten begonnen. De verwachtingen waren zeer groot toen de eerste niet-blanke man in het Witte Huis kwam wonen. Met het vertrek van Obama, verdwijnt één van de markantste wereldleiders van de voorbije tien jaar. De Verenigde Staten sluiten hiermee ook een tijdperk af. Over de politieke erfenis van Obama zullen historici wellicht binnen enkele jaren een oordeel vellen. Maar het staat wel vast dat de sympathieke president er zelf heel erg van bewust is dat hij een verdeeld land achter laat. De verkiezing van Donald Trump is daar een levend uitloeijsel van geworden. Nooit was het protest tegen een toekomstig president in de Verenigde Staten zo groot.

Hoewel de media zeer verbaasd waren over de overwinning van Trump, is Obama dat helemaal niet. In een interview met het Duitse magazine Der Spiegel zegt hij heel open dat Amerika al geruime tijd erg verdeeld was. De economische achteruitgang in de landelijke gebieden, de immigratie, de opkomst van de nieuwe sociale media, de globalisering, de verandering van de hele samenleving liggen aan de oorsprong van het succes van Trump. Obama verwijst naar de gevoelens van angst bij de Amerikanen waar Trump zeker van kon profiteren. Anderzijds vraagt hij zich terecht af of de beloftes waarvoor Trump nu ruime steun geniet, hij straks ook zal realiseren. Campagne voeren en regeren zijn totaal andere dingen. Hij kan het weten.

Obama werd verkozen omdat hij een boodschap van verandering en hoop had. Hij kon mensen enthousiast maken om zich opnieuw voor politiek te interesseren. Ze kregen opnieuw het gevoel dat er iemand naar hen luisterde en oog had voor hun problemen. Obama zegt het zo: "Ik denk dat alle politici nu aandachtig naar de mensen moeten luisteren. De mensen willen gehoord worden, ze willen meer controle over hun leven hebben. Hoe meer we de participatie van de burgers bevorderen, hoe beter het met ons zal gaan". En dan legt hij een duidelijke vinger op de Europese wonde: "In Europa hebben heel wat problemen te maken met de bijzonder complexe structuren. (...) De mensen weten niet meer wie er eigenlijk beslist".

En dat brengt ons tot de reacties in Europa op de verkiezing van Trump. Aanvankelijk steeg er gemopper op in de Europese enakels te Brussel. Maar de schok in Amerika is misschien een goede gelegenheid om het Europese huis democratisch te versterken, dus naar de "mensen luisteren", zoals Obama het zei, opnieuw een gedreven en wervend Europees project uit te bouwen dat op ruime steun kan rekenen. Als we dat doen, hoeven we van een mogelijk anti-Europees beleid van Trump helemaal geen angst te hebben.

Hij zal tegenover zich een sterke, eensgezinde en vastberaden Europese partner vinden waarmee hij op wereldvolak best rekening houdt.

Maar zo ver is Europa lang nog niet. De Brexit ligt nog zwaar op de maag en het zal nog maanden, zo niet jaren kosten alvo-

rens Europa deze zwarte pagina kan omdraaien. We bergen intussen best alle oorlogstaal tegen Groot-Brittannië op, want in een scheiding zijn alle partijen schuldig. Enige bescheidenheid en zin voor realisme zijn zeker op hun plaats in de afhandeling van deze jammerlijke scheiding. We hebben ten slotte uit de verkiezing van Trump geleerd dat populisme en het bespelen van de angstgevoelens bij de bevolking nog altijd zeer beproefde recepten zijn om aan de macht te komen. Maar de geschiedenis leert ons ook dat ze later ook wel als een pudding in elkaar kunnen zakken. Wie op een populistische wijze de 'verandering' verkoopt, krijgt later ook de rekening van de verbolgen en opgelichte kiezer in zijn bak gegooit. •

"We bergen best alle oorlogstaal tegen Groot-Brittannië op, want aan een scheiding hebben alle partijen schuld."

Afscheid van Lea Vanderpoorten

Mevrouw Lea Vanderpoorten was jaren de bezielende kracht achter de driejaarlijkse Prijs Herman Vanderpoorten. De bijzonder kranige en grote dame deed dit volkomen in de schaduw. De laatste prijs kende zij nu bijna tien jaar geleden, tijdens een plechtige uitreiking in december 2006 in het Lierse Hof van Beatrijs toe aan voormalig voorzitter van Open Vld en gewezen Europarlementslid Dirk Sterckx.

Driejaarlijkse prijs

De driejaarlijkse Prijs Herman Vanderpoorten wordt verleend aan een personaliteit die blijk geeft van kwaliteiten die kenmerkend waren voor wijlen minister Herman Vanderpoorten.

Hij was een voorbeeld inzake ethische integriteit, ideologische onkreukbaarheid en politieke rechtlijnigheid. Het zijn die hoedanigheden die bepalend zijn voor de toekenning van de driejaarlijkse prijs die te zijner ere werd ingesteld. De prijs werd achtereenvolgens toegekend aan Albert Maertens (1987), Walter Prevenier (1990), Frans Grootjans (1994), Piet Van Brabant (1997), Guy Verhofstadt (2000), Annemie Neyts (2003) en Dirk Sterckx (2006).

Op de vooravond van haar 96ste verjaardag overleed op 1 november 2016 in het Woonzorgcentrum Paradijs te Lier Lea Bonné. Die naam zegt misschien niet veel, maar Lea was bij het Liberaal Vlaams Verbond alom bekend als de weduwe van minister van Staat Herman Vanderpoorten, de moeder van Marleen Vanderpoorten en de tante van Patrick Dewael.

2006: Dirk Sterckx (uiterst rechts) krijgt de Herman Vanderpoortenprijs uit handen van mevrouw Lea Vanderpoorten (in het midden met het Pallieterbeeldje). Verder op de foto vlnr. Marleen Vanderpoorten, Willy De Clercq en LVV-voorzitter Clair Ysebaert.

Bij de prijsuitreiking hoort een beeldje. Het stelt Pallieter voor en is van de hand van de Lierse kunstenaar René Boschmans. Een gelijkaardig beeld sierde de werktafel van de liberale politicus Vanderpoorten op het stadhuis van Lier.

Een prachtige vrouw

“Ons moeder was een prachtige vrouw. Naast de steun voor ons vader en voor ons gezin, had ze ook haar eigen leven, waarbij ze het belangrijk vond dat mensen elkaar helpen. Dat is één van de vele dingen die wij van thuis uit hebben meegekregen en die wij altijd zullen koesteren. We zijn dankbaar dat we zo lang van haar aanwezigheid in ons leven hebben mogen genieten”, zo zei haar dochter Marleen Vanderpoorten, gewezen burgemeester van Lier, bij het overlijden van haar moeder. •

MESSIAEN OVER DE GEZONDHEIDSZORG

‘We kunnen niet zonder gezondheidszorg en solidariteit. Daarom zijn ziekenfondsen nodig,’ zo luidt de boodschap van **Geert Messiaen**, de secretaris-generaal van de Landsbond van Liberale Mutualiteiten, in zijn nieuw boek *Gezondheidszorg. Een snelweg met kruispunten*. Het betreft een voortzetting van zijn ideeën over de rol en het belang van de ziekenfondsen in de komende jaren en decennia. Zijn credo blijft dat we onze gezondheidszorg niet mogen privatiseren omdat dit onver-

mijdelijk zou leiden tot het vergroten van de kloof tussen arm en rijk. En opnieuw bepleit hij het voortbestaan van ziekenfondsen als ‘gezondheidsfondsen’ die als een soort coaches moeten zorgen voor preventie en voor het verdedigen van de belangen van de patiënten, in het bijzonder van de ouderen. Dat laatste zal nodig zijn want door de vergrijzing en de stijgende levensverwachting zal het aandeel van die ouderen in onze gezondheidszorg in de komende jaren nog substantieel toenemen. •

Geert Messiaen, Gezondheidszorg. Een snelweg met kruispunten. Uitg. Garant, 2016; 145 blz., 20 euro.

“den Donald” is

Prof. Herman Matthijs doceert o.a. de cursus over de VS aan de UGent en de VUB.

De leiding van de democratische partij steunde voluit Hillary, doch zij verloor en stort deze partij in een ongekende machtsstrijd. De macht der lange messen breekt hier aan. Bovendien moet er snel een nieuwe figuur worden gevonden om de partij te leiden. Want in november 2018 zijn er al opnieuw verkiezingen.

Bij de republikeinen liep de top van de GOP (Grand Old Party) helemaal niet hoog op met kandidaat Donald Trump, maar hij won wel en brengt deze partij naar de totale macht. Naast Hillary Clinton zijn de opiniepeilers en de media de verliezers. Inderdaad zij zaten er volledig naast. Na de Brexit, het referendum over het vredesakkoord in Colombia en IJslandse verkiezingen werd er nog eens verkeerd gepeild.

Analyse

Donald Trump behaalt 306 kiesmannen (100 meer dan Romney in 2012) over 30 staten en Hillary Clinton behaalt er 232 (100 minder dan Obama in 2012) over 20 staten en Washington DC. Met andere woorden er verschoven 100 van de 538 kiesmannen. Verhoudingsgewijs is dat vrij veel. Clinton behaalde wel iets meer stemmen over heel het land (60,9 miljoen versus 60,4 miljoen). Maar de enige geldende parameter zijn de kiesmannen in het electorale college. Daardoor mag ‘The Donald’ zich ‘President elect’ noemen. Want pas op 19 december kiezen de 538 kiesmannen een President en een vicepresident. Dat moet dan nog op 3 januari bevestigd worden in een gezamenlijke zitting van het Congres.

Waarom Trump?

Wat heeft Trump de overwinning bezorgd? Een analyse leert ons dat 53% van de mannelijke kiezers (48% electoraat) voor hem stemden en 43% van de vrouwelijke kiezers (52%

VERKIEZINGEN IN DE VS (SLOT)

De presidentsverkiezingen in de VS vielen op door een nooit gezien mediabelangstelling en een ongeziene moddercampagne tussen beide topkandidaten: Hillary Rodham en Donald Trump. Ongetwijfeld heeft deze lange campagne inspiratie opgeleverd voor de scenarioschrijvers van o.a. de *Bold and the beautiful* en *House of Cards*.

electoraat). De democraten hebben zich o.a. volledig vergist in de populariteit van Hillary bij de vrouwelijke kiezers. Wat ook opvalt is dat de kiezers boven de 40 jaar in meerderheid voor Trump hebben gestemd. De blanke kiezers kozen voor ‘The Donald’ (63% man en 53% vrouw). Clinton haalde alleen een meerderheid bij de latino’s (65% tegen 30%) en de afro Amerikanen (88% tegen 9%).

Interessant is ook dat de partijleden heel gedisciplineerd stemmen, in beide gevallen 90% voor de genomineerde. Maar Trump haalt wel de meeste stemmen bij de vele niet partijleden (48% versus 42%). Ten aanzien van de religies stemde de meerderheid van de protestanten (58% vs. 39%) en de katholieken (52% vs. 45%) voor Trump. Clinton bekoorde de meerderheid van de niet gelovigen (68% vs. 26%) en de joden (71%).

Hillary faalt

Hillary Clinton heeft het niet goed gedaan. Er was al een probleem bij de voorverkiezingen met de zeer goed scorende Senator Sanders. Maar ze heeft duidelijk gemist wat de Amerikanen wakker houdt. Ze hield campagne vanuit een ivoren toren en was te zegezeaker. Bovendien bleven allerlei schandalen haar achtervolgen. Het werd helemaal niet meer verkoopbaar als men Obama, Biden, Hollywood en de toppers uit de hitparades moest gaan optrommelen. Donald Trump heeft als geen ander het buikgevoel van de Amerikanen gevonden en begrepen. Hij zette frontaal de aanval in op de gehavende industriële staten aan het grote mereengebied (Ohio, Michigan, Wisconsin enz.) en op de te winnen staat: Florida. Zijn marketing aanpak was meer dan succesvol. Een goede raad voor democraten: ga eens een cursus politieke marketing volgen bij ‘The Donald’! Bovendien hebben de democraten ook geen lessen getrokken uit de uitslag van de ‘mid term’ - verkiezingen van november 2014 voor het Congres. Die waren zeer succesvol voor de GOP. Ook hebben de republikeinen veel meer en beter hun macht uitgebouwd in de staten.

Maar er is nog iets in verschil tussen de beide kandidaten. Hillary Clinton stond steeds op dezelfde plaats op het politieke schaakbord, namelijk: de gekende standpunten, niets nieuws en in feite de verderzetting van het Obamabeleid. Donald Trump staat nooit op een vaste plaats: soms religieus, dan niet religieus, dan conservatief en vervolgens liberale standpunten. Daardoor is hij moeilijker te pakken en bestrijkt hij een veel breder potentieel electoraal veld.

president

Hillary Clinton heeft de Trump-manie zwaar onderschat.

Kiesmannen

Een wijziging van het systeem der kiesmannen is uitgesloten. Dit indirect systeem was een compromis tussen de federalisten en de anti-federalisten uit 1789. Uiteindelijk geeft het de staten een rol in het verkiezingsproces van de President. Het beschermt ook de kleinere staten. Maar dit systeem wijzigen vereist een grondwetsherziening. Daar heeft men een 2/3de meerderheid voor nodig in het Huis en de Senaat alsook een ratificatie door minstens 3/4de van de statelijke Parlementen. Een overgang naar de 'popular vote' is dus uitgesloten.

Congres

Op 8 november jongstleden zijn er ook gedeeltelijk (1/3) verkiezingen gehouden voor de Senaat en voor het volledige Huis van Afgevaardigden. In de Senaat behouden de republikeinen de meerderheid: 51 (-3) GOP, 47 (+3) democraten en 2 onafhankelijken. Deze laatste zijn de Senatoren King (Maine) en Bernie Sanders (Vermont). Ook in het Huis behouden de republikeinen de meerderheid met 239 (-6) zetels versus 196 (+6).

Interessant is ook dat het Huis volledig herkozen is en dat de GOP daar 59,3 miljoen stemmen behaalt over het gehele Amerikaanse

grondgebied. Voor de democraten is dit 55,4 miljoen. Opvallend is wel dat deze cijfers nogal afwijken van het resultaat bij de presidentsverkiezingen (supra).

Ook in talrijke staten zijn er verkiezingen gehouden voor de gouverneurs. Daar is het GOP-overwicht al gestegen naar 35 (+3) van de 50 staten. Zodoende hebben de republikeinen alle macht in handen.

GOP

Alles hangt af van hoe de macht binnen de GOP verdeeld wordt en dat hangt af van de gesprekken tussen de toptenoren. Naar wie moeten we in de eerste plaats kijken? Vooreerst Donald Trump (1946) en zijn familie uit NYC. Die behoren tot de liberalere 'presbyterian' protestantse kerk. De dochter Ivanka (1981) behoort tot het liberaal Joodse geloof. Zij is gehuwd met de schatrijke vastgoedmakelaar Jared Kushner. Dit echtpaar wordt veel

De VS lijken na de verkiezingen een erg verdeeld land.

Post-its anti-Trump beplakt met boodschappen op muren van metrostation in New York.

invloed en macht toebedeeld. RNC-voorzitter Reince Priebus (1970) uit Wisconsin is Grieks orthodox en is de beste maatjes met Mike Pence (1959) uit Indiana alsook Paul Ryan (1970) uit Wisconsin. Zowel vicepresident Pence als 'speaker of the House' Ryan zijn conservatief katholiek. Tot die groep behoort ook de campagneleidster van Trump: Kellyanne Conway (1967) uit New Jersey. Deze drie personen behoren tot de 'tea party' - beweging binnen de GOP. Opvallend is dat de katholieke inbreng erg groot is met verder gouverneur Chris Christie (1962) van New Jersey en de oude burgemeester van New York: Rudi Giuliani (1944). Christie en Giuliani behoren wel de tot de liberalere vleugel. Het is niet duidelijk wat de inbreng zal zijn van de liberalere en de conservatievere vleugels binnen de GOP op het te voeren beleid. Want niemand had de snelle politieke opgang verwacht van Donald Trump.

En nu?

Het Trump-beleid is als volgt samen te vatten: de aanpak van de bestaande handelsakkoorden met Mexico en China, de herindustrialisering van de VS, verlaging van de federale belastingen, besparen op Obamacare, meer geld voor defensie, een groots plan van overheidsinvesteringen, het zoeken van een compromis met de Russen over Syrië en Oekraïne, het behoud van de NAVO mits meer Europees geld en een veel strenger beleid ten aanzien van migratie en asiel. In eerste instantie gaat dit republikeins kabinet aandacht besteden aan de binnenlandse problemen. Op buitenlands vlak gaat men zich deels afzijdig houden. Maar als men zich met iets gaan bemoeien, dan zullen de lijnen zeer duidelijk getrokken worden! •

FILOSOFE TINNEKE BEECKMAN TE GAST BIJ HET LWV

De Verlichting meer dan ooit in de schijnwerpers

Velen beroepen zich op “normen en waarden”. Welke waarden dit precies zijn, is niet altijd duidelijk. Bovendien kan men zich afvragen of de globalisering onze westerse waarden ondermijnt, of toch eerder versterkt. Wat hebben we bovendien aan de waarheid en democratie als niet iedereen daarin gelooft?

Op politieke agenda

Terreurdreigingen, vluchtelingencrisissen en politieke onmacht vergroten de noodzaak om duidelijk te maken welke basisvoorwaarden we nodig hebben om een duurzame, vreedzame samenleving te organiseren. M.a.w. de “Verlichting” staat terug op de politieke agenda.

In dat licht overliep Tinneke Beeckman enkele van de verlichtingsprincipes, zoals vrijheid van denken, de scheiding van religie en politiek, het belang van de waarachtigheid in de politiek en de rechten van de burgers. Ze bekeek ook de gelijkheid tussen mannen en vrouwen.

Beeckman had het eerst over haar jongste boek ‘Macht en onmacht’ dat zij schreef naar aanleiding van de aanslagen op de redactie van het satirische blad ‘Charlie Hebdo’ in Parijs en gaat over de interne vertwijfeling en hoe we met onze westerse ideeën en normen zijn omgegaan, de voorbije jaren, en toespitst op de filosofen. In de jaren negentig was er veel optimisme over de liberale democratie maar ook zelfgenoegzaamheid. Je hoefde de liberale gedachten niet meer te verdedigen omdat iedereen ze voor de hand liggend vond. Zijn de aanslagen in Parijs en Brussel ook een aanslag op de Verlichting? We moeten voor eerst dan even nagaan wat men onder Verlichting verstaat. Religieus fanatisme is aldus Beeckman uiteraard een aanslag op de ideeën van de Verlichting. Maar de Verlichting is ook een gevolg van dat religieus fanatisme, zeg maar het zeer ijverige streven naar het ware geloof.

Het LWV was in de maand november bijzonder verheugd Tinneke Beeckman als gastspreker te kunnen horen. Zij is een veelgevraagde gast in debatten, op congressen en is uit de media niet weg te slaan. Zij is filosofe en docente aan de door Alain de Botton opgerichte “School of Life” te Antwerpen. Zij is ook bekend als columniste van verschillende kranten en tijdschriften. Beeckman doctoreerde in de moraalwetenschappen aan de VUB. De relatie tussen politiek, economie en filosofie behoort tot haar stokpaardjes.

Niet vanzelfsprekend

In de geschiedenis zijn er tal van momenten waarop het religieus fanatisme politiek problematisch werd. Joden en moslims werden aan het einde van de zestiende eeuw in Spanje verjaagd. Daaruit kwam de filosoof Spinoza voort. De moord op protestanten, met medeweten van de katholieke kerk. Voltaire greep het aan om de onverdraagzaamheid aan te klagen. Als eerste bespeelde hij met zijn scherpe pen de publieke opinie. In die tijd waren vrijheid, gelijkheid en broederlijkheid niet zo vanzelfsprekend. Als je de verhalen van Voltaire vandaag leest, ben je snel overtuigd van de Verlichting.

Beeckman is een liefhebber van Spinoza, over wie ze ook een boek schreef. Hij schreef als eerste een werk over de scheiding tussen filosofie en theologie. Theologie gaat vooral over morele vragen. Filosofie zoekt naar waarheid en integreert nieuwe maatschappelijke bevindingen. We moeten voorbij de grenzen van het geloof denken. De Verlichtingsfilosofen waren zeer radicaal en verdedigden bijvoorbeeld de vrije meningsuiting tot het uiterste. De mens is niet langer een deel van een plan van God, maar van de rede waarin hij voor zichzelf de grenzen trekt. Meteen werd er ook in de politiek niet meer gedacht vanuit een godsdienst, maar vanuit een maatschappelijke opdracht waarin alle burgers samenwerken.

Beeckman maakt haar publiek warm om de werken van deze drie filosofen opnieuw ter

Tinneke Beeckman: “De mens heeft steeds de neiging zichzelf te overschatten en zichzelf te beschouwen als het centrum van de beschaving”.

hand te nemen. “Het zijn inspirerende teksten”, aldus Beeckman die ook Montesquieu aanhaalt omdat hij het kritische denken ontwikkelde. Vooral over je eigen kennis en cultuur moet je kritisch kunnen zijn. Ook dat is een belangrijk aspect van de Verlichting.

Pretentieloze Verlichting

In de Verlichting zit er veel materiaal over de menselijke geest, over emoties en niet meteen te rationaliseren motieven. De mens heeft steeds de neiging zichzelf te overschatten en zichzelf te beschouwen als het centrum van de beschaving. De mens geschapen met een soort opdracht waarvan hijzelf het doel is. Dit is volgens Beeckman helemaal niet het geval. In dat licht is de Verlichting erg bescheiden. Je moet er zelf wat van maken. Je moet je beperkingen kennen, je moet zelf met de kracht en mogelijkheden die je hebt, aan de slag gaan. Ontsporingen in de maatschappij worden vaak gelinkt aan economische wetmatigheden, bijvoorbeeld het gebrek aan onderwijskansen. Volgens Beeckman spelen filosofische opvattingen evenwel ook een rol. Mensen zijn ervan overtuigd dat iedereen gelijk is, en ongelijkheid kan niet door goddelijke principes verantwoord worden. Metafysisch-democratisch gezien zijn machthebbers en burgers gelijk. Politieke macht is gelegitimeerd door de bevolking. De plaats van de macht wordt niet door een vertegenwoordiger van God ingenomen. Ze is eigenlijk leeg. Dictators denken daar heel anders over. Met Turkije als hedendaags voorbeeld.

Guillotine

Was de Verlichting wel zo vrouwvriendelijk? Neen, zo zegt Beeckman zeer overtuigd. “De Verklaring van de Rechten van de Mens en van de Burger” gaat over mannen. In 1791, twee jaar later, schreef een vrouw een vrouwelijke versie. Daarin beschrijft ze dat die rechten ook voor vrouwen gelden. De vrouw kwam helaas in 1793 onder de guillotine terecht omdat ze te kritisch was voor Robbespierre. •

B.C.

Patrice Viaene, ondervoorzitter van het LVV, had het in zijn inleiding over de vraag “Kunnen “vloeibare waarden” nog stollen? In 2016 echter bestaat de waarheid, aldus Viaene, niet langer voor vele intellectuelen. Het gebrek aan waarheid heeft onze visie op politiek en samenleving grondig doorheen geschud.

HET STOLLEN VAN DE VLOEIBARE WAARDEN

*LVV-ondervoorzitter
Patrice Viaene*

“Er zijn geen “grote verhalen” meer en waarheid in het politiek bedrijf wordt van ondergeschikt belang. Deze verwijfeling manifesteert zich elke dag. Zo bestrijden zogenaamd “kwetsbare” minderheidsgroepen te paard (en soms zelfs via de schoorsteen) elke vorm van schijnbare discriminatie terwijl ze echte wantoestanden letterlijk en figuurlijk vaak “links” laten liggen”.

Vanzelfsprekend

De vraag is hoe wij, achter-achterkleinkinderen van de Verlichting, onze Westerse waarden nog zelf percipiëren. Viaene: “Onze beschaving is wellicht even vanzelfsprekend als een boom in de tuin, een file op de A12 of het visionaire doch speelse voorzitterschap van onze LVV-preses Clair. En dit is de tragische paradox vandaag: de mensen die de vruchten plukken van deze beschaving realiseren zich zelf niet meer wat die beschaving in stand houdt en hoe die beschaving tot stand is gekomen. Een belangrijke vraag is of onze westerse waarden nog uitgedragen worden in het onderwijs waar het “opleiden van professionals” en het behalen van “competenties” de ultieme finaliteit lijkt te zijn geworden?”

Eigen ondergang?

Kunnen we stellen dat de Verlichtingsfilosofie reeds de kiem van haar eigen ondergang in zich droeg door haar te grote focus op het wetenschappelijke en het rationalisme? Is de Verlichting er ooit in geslaagd om zich in te kapselen in wat de Engelsen een “common train of life” noemen, of is het altijd ergens een verheven idee gebleven, zwevend over de massa die fluit in het donker? Moet de Verlichting met een grote V de deur niet een klein beetje openlaten voor het behoud van tradities, religiositeit en de vergeten aandacht voor de condition humaine?

Dit blijven voor Viaene wellicht open vragen maar wat we toch zeker weten en rekening mee moeten houden is dat het perspectief is veranderd. Terwijl waarden vroeger transcendent of groter waren dan één individu en gedeeld gedragen door vele burgers, zijn ze vandaag eerder subjectief en individueel, vluchtig gedeeld op Twitter en Facebook, vaak in een cocon van zelfgenoegzaamheid. De vraag is derhalve enigszins eenvoudig: “Kunnen onze vloeibare waarden nog “stollen” in een groter geheel zodat de fundamenten van onze beschaving opnieuw zichtbaar en aantrekkelijk worden?”.

Een belangrijke stap richting een dergelijke “stolling” is wellicht het begrijpen en kritisch bespreken van onze huidige vertwijfeling, aldus Viaene. •

TURKIJE TIMMERT OP EUROPESE TABOES

door Lukas De Vos

De kat was de bel aangebonden in een omstandig interview dat Knack op 16 november publiceerde met de commissaris die nota bene bevoegd is voor de rechtsstaat, het handvest van de grondrechten van de EU, de betrekkingen tussen de instellingen, en betere regelgeving. Eigenlijk gaat het niet om de zelfkritiek dat Europa lang aan de kant bleef staan toen de zogenaamde coup aan de gang was. Wel om de ondoordachte beschuldiging die erop volgt: “Ondertussen is dat wat president Recep Tayyip Erdogan zegt over de rol van de Gülen-beweging in de staatsgreep geen totale onzin is. Op basis van Amerikaans onderzoek zijn er almaar meer indicaties dat die beweging wel degelijk een rol heeft gespeeld”. Dat deed nogal wat wenkbrauwen fronsen.

Verbazing

Nader onderzoek van Frans Boogaard in het Algemeen Dagblad wees al snel uit dat Timmermans maar wat uit zijn nek kletste. Hij had dat niet doorgesproken met de Commissie, laat staan met Jean-Claude Juncker. Hij vertolkte niet het standpunt van de Commissie, die dat maar zal bepalen als een diepgaand onderzoek afgerond is. Hij had voor zijn beurt gesproken, want de Hoge Vertegenwoordiger voor Buitenlandse Betrekkingen en Veiligheidsbeleid, Federica Mogherini, “valt van haar stoel van verbazing”. Ronduit beschamend is de vage verwijzing naar “Amerikaans onderzoek”. Daar blijkt niks van aan te zijn. Dezelfde dag nog krijgt hij een vraag in de perszaal van de Europese Commissie over zijn uitspraak. Timmermans slikt Amerika in, en zegt letterlijk (in het Engels): “Ik heb niks over Mijnheer Gülen gezegd (...) In de vele, vele contacten die ik in de hele we-

Wat heeft in vredesnaam de anders zo omzichtige en evenwichtige eerste ondervoorzitter van de Europese Commissie, Frans Timmermans, bezielde? Achter de onbewezen waanbeelden van Erdogan gaan staan, en oren dat Fethullah Gülen een (mislukte) staatsgreep uit zijn mouw heeft geschud? En zich dan van leugen naar leugen slepen om uiteindelijk de pers te beschuldigen van onwaarheden, de tactiek van Erdogan zelf getrouw?

reld de voorbije maanden heb gehad, is mij duidelijk geworden dat er indicaties zijn dat sommige mensen van de Gülenbeweging mogelijk betrokken waren (“might be involved”) in de coup”. Welke contacten, welke bronnen, welke fluisteraars, daar hebben we het raden naar. Misschien Erdogan zelf? “Wie geen bewijsvoering levert, moet zijn mond houden over lopende rechtszaken”, klonk het in de Nederlandse Tweede Kamer. En voormalig Europees parlements lid Joost Lagendijk nuanceerde: “Betrokkenheid van individuele Gülenaanhangers lijkt ook mij aannemelijk, maar dan meteen maar de hele beweging beschuldigen is wel erg kort door de bocht”, verklaart hij aan Frans Boogaard. Lagendijk is overigens getrouwd met een Turkse, woont in Istanbul, en verloor zijn baan aan de Soeleiman Sjah Universiteit (op last van Erdogan vanwege Gülen-sympathie gesloten), net als zijn vrouw (die voor het genaaste Zaman schreef). Hij is al tweemaal de toegang tot het land geweigerd, en verblijft nu noodgedwongen gescheiden van zijn vrouw in Nederland.

Nog bonter

Daags nadien weigerde de commissiewoordvoerder nog uitleg te geven bij de uitspraken van Timmermans. “Dat heeft hij zelf al gedaan”. Maar Timmermans maakte het nog bonter. Diezelfde Boogaard was uitgenodigd op de lunch in ‘s-Hertogenbosch, waar Timmermans en Marianne Thyssen de Benelux-Europaprijs in ontvangst mochten nemen “voor hun niet aflatende inspanningen om de onderlinge verbondenheid en het sociale gezicht van Europa te realiseren”. Een beetje een ongelukkige timing. Maar vooral: Timmermans weigerde de journalist een hand te

Recep Tayyip Erdogan.

schudden. “Met tegenstanders discuteer je, tegen vijanden zwijg je”. Pas na aandringen – de heren kennen elkaar al een kwarteeuw, en hadden altijd een warme, professionele relatie – kon hij zijn eigen kleinzieligheid overwinnen.

Wat drijft dan Timmermans om Erdogan op te vrijen, terwijl hij erkent dat we een serieus probleem hebben met Turkije? Ik kan me maar twee redenen indenken. De eerste is hopen voor het schip zinkt en Erdogan breekt met de EU om zijn zinsbegoocheling te volgen, aan te sluiten bij de SCO. Dat Samenwerkingsverband van Sjanghai werd gesloten in 2001. Het dient als regionale verdedigingsorganisatie met Rusland en China als gangmakers, en vier voormalige Sovjetrepublieken in Midden-Azië. De kansen op een breuk groeien met de dag, nu het Europees Parlement ook een scherpe resolutie heeft aangenomen om de toetredingsonderhandelingen stil te leggen, zo lang Turkije de democratie, de persvrijheid en de rechtsstaat niet in ere herstelt. De steeds heftiger afdreiging dat Ankara opnieuw de doodstraf wil invoeren (“ik verwacht

snel een parlamentsvoorstel, en ik zal dat direct ondertekenen”, snoeft de dictator) zou de doodsteek betekenen voor een onderhandelde samenwerking. De tweede reden is dat Timmermans per se gesloten deals en investeringen wil vrijwaren. Voor de hand ligt natuurlijk de afspraak over de vluchtelingen. Maar onderhuids zet ook het bedrijfsleven druk op de commissie om met geen kater te zitten als Erdogan, wat in de lijn van verwachtingen ligt bij een breuk, overgaat tot inbeslagname, naastingen en nationalisering. Hij moet het geld ergens halen, nu het land balanceert op de rand van de economische instorting.

Ontslagen ambtenaren

De binnenlandse tekenen in Turkije beloven hoedanook weinig goeds. Begin november zijn alweer tienduizend ambtenaren ontslagen. Zijn hoofdredacteur, columnisten en journalisten van de krant Cumhuriyet opgepakt – de vroegere hoofdredacteur in Duitse ballingschap, Aydin Engin, zei onverbloemd dat die ingreep maar één bedoeling had: “de laatste onafhankelijke krant die nog niet is omgevormd tot een partijorgaan het zwijgen op te leggen”. Zijn twaalf parlementsleden (van de 138 wier onschendbaarheid eerder dit jaar was opgeheven) in de doos gedraaid (niet toevallig allemaal democratisch verkozenen van de Koerdische HDP; evenmin toevallig is dat heethoofden van Erdogans vijfde kolonne in Brussel de kantoren van het Koerdisch Instituut in Sint-Joost-ten-Node aanvielen). Verwerpt Erdogan het Verdrag van Lausanne (1923), dat de huidige grenzen van Turkije vastlegde. Laat hij een nieuwe kaart

tekenen waarop heel wat Griekse eilanden en gebieden in Syrië en Irak (tot en met Mosoel en Kirkook) Turks zijn ingekleurd – raar genoeg niet Cyprus. Breidt Turkije zijn militaire samenwerking uit in het – allicht zeer democratische – Somalië. Zijn zoveel piloten en officieren uit het leger verwijderd dat het Turkse leger een onbetrouwbare factor is geworden voor de NAVO-strategie. En heeft de regerende islamitische AK-partij een wetsontwerp uitgedokterd dat Erdogan moet bevestigen in zijn machtsdrang en grootheidswaan: de huidige president mag zich dan opmaken voor nog eens twee mandaten van elk vijf jaar, hij hoeft niet langer het parlement te raadplegen over het beleid, kan de post van eerste minister afschaffen en zelf de regering samenstellen, en mag erop rekenen dat hij zijn zin zal krijgen voor een sterk presidentieel bewind als de partijen niet willen meewerken om een drie vijfde meerderheid in het parlement te leveren. Dan komt er gewoon een volksraadpleging komende lente. Met alle media onder regeringstoezicht maakt gecontroleerde propaganda een eenvoudige meerderheid vrijwel zeker. De kleine Poetin van klein Turkije zit dan gebeiteld tot 2029.

Burgeroorlog

Is die oogverblindende snelweg naar het god koningschap nog af te sluiten? Misschien wel, maar ten koste waarvan? De kans op een burgeroorlog vergroot met het uur, nu de schellen zowel de Koerden als de republikeinen (CHP) eindelijk van de ogen zijn gevallen. De standpunten verhardten, het straatgeweld neemt toe, de verzetsgroepen grijpen opnieuw meer

Ondervoorzitter van de Europese Commissie Frans Timmermans.

naar de wapens. Als Turkije nu ook de steun van de VS zou verliezen staat niets een voortgezet conflict in Syrië en Irak in de weg. Nu heeft Washington de YPG nog tegengehouden om het hele gebied langs de Turkse grens in te palmen. Als Turkije zich bij de SCO zou voegen, is lidmaatschap van de NAVO ondenkbaar. En Assad verwelkomt nu al de verkiezing van Trump als die van “een welkome bondgenoot”. Dat kan Erdogan moeilijk over zijn nek laten gaan.

Ik kan me niet indenken dat Timmermans dit scenario voor ogen had toen hij zijn onverstandige uitspraken deed. Hij zal evenmin de socialistische lijn in Europa gevolgd hebben, ook al was de ministeriabele parlamentsvoorzitter Martin Schulz niet scheutig om de resolutie tegen Turkije te steunen. Schulz hoopt nog op de kracht van de diplomatie. Maar voluit een autoritaire Führer steunen, dat kan niet. Daarom had Timmermans beter eerst op zin tong gebeten. •

Klimaatgodinnen

Als blauwen waren we koele minnaars en late-adopters van het ecologisch bewustzijn. En dat ondanks de erfenis van Karel Poma, zelfverklaard 'uitvinder' van het milieu. Stilaan komt daar opnieuw verandering in, de klimaatgodinnen zijn in aantocht. Pamela Peeters weet zeker dat het vrouwen zijn die de stap zetten van saai-groen naar zelfbewust-ecologisch.

Pamela Peeters is voor ons geen onbekende. Jaren geleden al vloog ze speciaal uit Amerika over om voor VLD-vrouwen te spreken over empowerment en networking. Bij de Liberale Vrouwen gaf ze workshops over haar boek *Eco Hero*.

VUB-fellow

Pamela Peeters trok met haar diploma milieu-economie van de VUB naar NewYork. Want haar boodschap voor de wereld zou ze vanuit Amerika beter kunnen brengen, dat was het plan. Boodschap effe flitsend en didactisch verpakken in mediavaardigheden, en voor je het wist had ze er een talkshow op tv. "Het begon kleiner," vertelt Pamela, "met een ideeetje voor een nieuwsflash in een bestaand programma, waar ik fictief nieuws bracht uit de toekomst, nieuws over hoe onze moeder aarde er over zoveel jaar aan toe is als we nù niet opletten". Intussen is ze talkshow host, programmamaker en auteur van verschillende publicaties. Reden voor de VUB om haar tot Fellow te maken, en met haar na te denken over het mainstreamen van eco-aspecten in alle VUB-programma's, niet als een geïsoleerd thema.

Heldinnen

Pamela schreef ook een reeks boekjes waarin

een klein meisje de wereld redt. "De eerste eco-heldin! Kinderen zijn sneller mee voor een eco-boodschap, de volgende generaties zullen vanzelf oor hebben voor het oplossen van problemen waar overheden zich nu nog van afkeren," weet Pamela. Zij gebruikte het heldin-gegeven uit het kinderboek nu ook in een volwassen boek *Eco Hero*.

"Ook volwassenen voelen zich overal ter wereld aangesproken door helden. Uit het boek moet blijken dat ook de ogenschijnlijk kleinere dingen die je in je eigen omgeving kan doen om bewuster om te gaan met de gaven van moeder aarde, je tot een held maken, tot redder van de planeet. Ja, het hangt ook af van bedrijven, instellingen, politiek. Maar waarom zou het los staan van jou? Van wat jij doet?"

Mensen een geweten schoppen, maar zonder vermanend vingertje, zonder schuldgevoel aan te wrijven, en vooral ... zonder afbreuk te doen aan een leven in stijl. "Duurzaam, in het Engels heet dat sustainable," zegt Pamela, "de terminologie is allesbehalve uitnodigend, laat staan sexy. Het klinkt naar saai groen, naar geitenwollen sokken zelfs, naar een levensstijl waar je aan comfort, gemak en schoonheid inlevert. Ik wil aantonen dat je milieubewust kan zijn maar tegelijk trendy en vrij – hoé je het ook wil noemen".

Aviva Dierckx
voorzitter
Liberale Vrouwen

Godinnen

Pamela Peeters gebruikt wel geen groen jargon, maar het valt op hoe vaak de term "Moeder Aarde" valt... "Natuurlijk gebruik ik de term Moeder Aarde. Die duidt meteen de band aan met onze omgeving, die haalt 'ver van mijn bed' gevoel weg. Klimaat, dat klinkt als iets dat ànderen aanbelangt maar jou niet. Moeder Aarde, you know, iedereen heeft een moeder, het is meteen 'close'. Het is ook een vrouwelijk beeld, en ik ervaar dat vrouwen zich bij uitstek aangesproken voelen om het leven van de toekomst mee te vrijwaren. En dat vrouwen me, als ik dat stellig verklaar, nooit vragen waarom dat dan wel zo is. (met een knipoog) Vrouwen wéten waarom!"

Pamela Peeters,
Eco-Hero. Uitg.
Borgerhoff & Lam-
berigts; 256 blz.;
22,50 euro.

(*) *Mao zei dat vrouwen de helft van de hemel op hun schouders dragen. De Liberale Vrouwen is het eerder om de wereld te doen. Hoe dan ook: een column van Aviva Dierckx over dié bepaalde kijk op de wereld.*

ROMANBIOGRAFIE OVER JEF VAN EXTERGEM

Een eeuwige provocateur

Met de romantische ondertitel *Als rook over de bergen* schreef Marc Andries een verrukkelijke *Vie romancée* over de Vlaamse linkse politicus Jef Van Extergem (1898-1945).

door John Rijpens

De toen nog piepjonge Marc Andries was in 1967 journalist-redacteur van *De Nieuwe Gazet* en had eerder naam gemaakt met zijn bestsellerdebuut *Schaduw op de huid*, verschenen bij De Bezige Bij, op bezoek bij Louis Paul Boon in diens Huize Isengrimus.

“Het zou goed zijn als je eens over Jef Van Extergem een boek zou schrijven in de plaats van de puberale ontboezemingen waar je je mee bezighoudt”, fulmineerde Boontje, “het echte leven is nog wat anders dan dat soort Welt-schmerz waar de jonge generatie van schrijvers in zwelgt...”.

Buitenbeentje

De naam bleef hangen, maar het duurde nog een halve eeuw en een dertigtal romans, verhalen- en gedichtenbundels, essays, vooraleer Andries echt gefascineerd geraakte door het Vlaamsgezinde buitenbeentje tijdens de Eerste Wereldoorlog, later communist, in 1943 opgepakt en via het transitkamp van Breendonk, waar hij ondanks folteringen bleef zwijgen, naar Dachsenhausen gedeporteerd, waar hij fel verzwakt door ziekte en ontbering in Ellrich in maart 1945 overleed.

Een levensverhaal schrijven over een politicus, Vlaamse schenenstamper, schrijver van antimilitaristische en pacifistische artikelen in de *Vooruit* en *Het Vlaamsche Nieuws*, hoofdredacteur van De Socialistische Vlaming is niet meteen Gefundenes Fressen voor opwin-

dende avonturen en amourettes die vaak zo symptomatisch zijn voor biografieën. Andries tekent een donkere achtergrond van de jeugd van ‘Jefke’ in de straten van Antwerpen, af en toe ‘opgeluisterd’ door een politieke meeting waarop de ‘Drie Rode Tenoren’ (Anseele, Vandervelde, Huysmans) het woord voerden.

Op de Lagere Basisschool 1 aan de Oudaen in Antwerpen wist Jefke meer van het leven dan veel van zijn leeftijdsgenoten. Zijn belangstelling als puber voor meisjes wordt niet verzwegen maar is bijzaak.

Gecompliceerd leven

Het boek van Andries over Van Extergem is een matige beroemdheid die niet van zijn voetstuk wordt gezet maar als levende mens wordt getekend met deugden en gebreken. Met aanvankelijk nog weinig karaktertekening en veel partijdigheid, de meetings in de Antwerpse Volkshuizen, in het Berlijn van de Spartakisten, en in de gevangenis. Later in de roman, wanneer je als lezer vertrouwd bent geraakt met de entourage van de centrale figuur, wordt het biografische meer onbevangen, naturalistischer.

Nee, dit is geen oppervlakkige biografie. Het is in eerste instantie een levensbeschrijving die de ervaringen van Jef Van Extergem nauwkeurig tekent in tijd en omgeving, met in eerste instantie zijn uiterlijke daden.

Perikelen met Borms

Velen zullen uitkijken naar de perikelen die Van Extergem (vertederend ‘Jefke’ genoemd) had met de beruchte August Borms, die in eerste instantie in zijn voordeel getuigde in

1920 op zijn assisenproces nadat hij in 1918 naar Duitsland was gevlucht. Later voerde hij campagne voor Borms, die door de Frontpartij naar voren was geschoven.

Als eeuwige provocateur, die moeiteloos vijanden zocht en vond, werd Van Extergem na verklikking door de nazi’s opgepakt op 31 maart 1943 op zijn onderduikadres in de Antwerpse Lange Winkelstraat.

Andries maakt gebruik van nagelaten documenten en tientallen foto’s, niet alleen van de schrijver maar ook van zijn naastbestaanden, al dan niet politieke vrienden, affiches en tijdsbeelden.

Indrukwekkend in dit verband is zijn met de hand geschreven pamflet WAARSCHUWING! namens de Vlaamse Communistische Partij op 21 maart 1943 en een brief van Van Extergem aan zijn dochter Marja, geschreven vanuit het concentratiekamp van Ellrich in het Harzgebergte op 14 mei 1944 (het was zijn laatste teken van leven).

Ondanks de gewiekste romanvorm met lekkere details streefde Andries naar volledige authenticiteit en geeft hij nauwkeurig de levensgeschiedenis en ontwikkeling van Van Extergem weer.

Of *Als rook over de bergen* nu belletrie is, of biografische wetenschap, is moeilijk uit te maken. Hoe dan ook, zij gaan ontzettend goed samen want Marc Andries heeft als wetenschappelijk geschoolde historicus voldoende literaire aanleg. •

Marc Andries, *Jef Van Extergem. Als rook over de bergen. Historische roman.* Uitg. Ludion, 2016; 382 blz.; 29,90 euro.

MEER OF MINDER GLOBALISERING?

Mark Bienstman
mbienstman@hotmail.com

De ruimte is hier helaas te beperkt om op alle details in te gaan, maar zowel objectieve cijfers en vooral een historisch overzicht leren dat periodes van vrijhandel en internationale openheid steeds gepaard gingen met toenemende welvaart (en meestal ook wel welzijn). Wat ons betreft is er maar één te volgen weg: méér openheid, méér internationale specialisatie en daar produceren waar dit het meest is aangewezen, dus méér globalisering.

RATTENVANGER

Wil dat dan ook zeggen dat wij – zoals in het verhaal van de rattenvanger van Hamelen – zonder kijken of nadenken de kapitalisten en de verdedigers van de grote multinationale ondernemingen moeten achterna hollen? Heel zeker niet. Een overtuigde liberaal is iemand die inderdaad ijvert voor een vrije markteconomie, maar dan wel een gecorrigeerde vrije markt. En daar knelt vandaag (nog) het schoentje: het hele globaliseringsverhaal wordt te eenzijdig beheerd én beheerst door de (kapitaalkrachtige) grote ondernemingen en alles wat hen alleen aanbelangt. Het resultaat is dat de voordelen van die globalisering een relatief beperkte groep van mensen of stakeholders ten goede komt.

BEPERKT KOMPAS

Dus niet de globalisering moet in vraag worden gesteld, wel hoe we die beter (dit wil zeggen in het voordeel van iedereen) kunnen laten functioneren. De globalisering (en in feite onze hele vrije markteconomie) functioneert op basis van één heel gebrekkig en in feite heel beperkt kompas. Alle gedragingen binnen dit systeem worden grotendeels ge-

Zowel naar aanleiding van het debat rond de BREXIT, als tijdens de perikelen rond het wel of niet goedkeuren van het CETA-akkoord (en zelfs tijdens de strijd rond het presidentschap van de VS) werd (alweer) het debat gevoerd rond de vraag: “zijn wij- als burgers, consumenten, werknemers, ... – nu wel of niet beter af met meer (of juist minder?) globalisering van onze economie?”

stuurd door één parameter: de prijs (zij het nu de prijs van grondstoffen, de prijs van arbeidskrachten, de prijs van het geld, dus de prijs van de financiering, ...). En op zich is daar niets mis mee, als.... die prijs de juiste en volledige weergave zou zijn van de echte “schaarste” van het goed in kwestie.

Helaas is dat helemaal niet het geval. De prijs van grondstoffen weerspiegelt niet of slechts in heel beperkte mate de schade die werd aangericht aan het leefmilieu waar deze grondstoffen werden gewonnen. De prijs van arbeidskrachten houdt geen of onvoldoende rekening met de totale werkomstandigheden (aantal uren arbeid per dag, veiligheid & hygiëne op de werkvloer, hanteren van gevaarlijke en/of giftige stoffen, ...) zeker niet als we spreken over derdewerldlanden. De transportprijs (om grondstoffen en/of afgewerkte producten op de juiste plaats te brengen) vertaalt onvoldoende de totale (maatschappelijke en milieu) kost die deze steeds aanzwellende verkeerstroom veroorzaakt.

Maar “de prijs” geeft ook geen indicatie over de ongelijke (fiscale) behandeling van ondernemingen in verschillende landen of de (al dan niet verdoken) subsidies die sommige producenten wel of niet krijgen om eigenlijk activiteiten uit te oefenen op de plaats die daarvoor niet de meest geschikte is.

Met andere woorden, heel wat zaken (“waarden”) die wij belangrijk vinden, worden onvoldoende vertaald in de prijs van goederen of diensten. Dus “de prijs” zoals we die vandaag hanteren is géén betrouwbaar kompas. En zoals elke stuurman weet, varen op een slecht en/of gebrekkig kompas leidt zelden tot de juiste koers en daarom dat de huidige globalisering heel vaak ontspoord (zowel hier als in de derde wereld).

Willen wij die globalisering terug op een goede koers krijgen, dan moeten we over een beter, meer omvattend kompas beschikken. Vandaar dat UNDP (United Nations Development Program) al jaren ijvert voor een beleid dat “turns values into value”. Klinkt dit misschien nog een beetje vreemd in de oren, dan zal één onderdeel van dit programma wel een belletje doen rinkelen: “de vervuiler betaalt”. Wat men bedoelt is dat men niet alleen de directe, zichtbare kosten moet in rekening brengen, maar ook de indirecte kosten en/of de weerslag op langere termijn van het gebruik van een bepaald goed. Het gaat hier om veel meer dan alleen maar over vervuiling. Zoals reeds gezegd, ook arbeidsomstandigheden (niet alleen het loon van de werknemer, maar ook de arbeidsdruk, ...) – betere productinformatie – een meer rechtvaardige fiscaliteit enz. moeten meer integraal gaan deel uitmaken van “de prijs”. •